

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Handlar allt om värde?

Strandberg, Hugo

Published in:
Ikaros

Published: 01/01/2022

Document Version
Final published version

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Strandberg, H. (2022). Handlar allt om värde? *Ikaros*, 2022(1), 30-32.
https://issuu.com/ikaros_tidsskrift/docs/ikaros_1_22_issuu/s/15681304

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Handlar allt om värde?

*Med boken **This Life** har Martin Hägglunds teorier om religion och politik blivit allmänt uppmärksammade. Hugo Strandberg problematiserar några av bokens utgångspunkter.*

Martin Hägglund är en svensk litteraturvetare, verksam vid Yale-universitetet i USA. För något år sedan blev hans bok *This Life* stort uppmärksam, i Sverige särskilt efter att den översatts (*Vårt enda liv*). På baksidan av min upplaga av boken berättar fotomodeller och rockstjärnor om hur mycket den betytt för dem. Man kan i och för sig fråga sig om alla dessa människor verkligen läst boken eller förstätt vad de läst, men dessa lovord vittnar ändå om att de filosofiska idéer som Hägglund utvecklar i boken tilltalar många människor. Jag har stött på ganska många recensioner av boken, och det jag läst har inte gjort mig sugen på att själv läsa den. Men i somras gjorde jag ändå slag i saken: kanske är ändå en av filosofens plikter att bilda sig en egen uppfattning om idéer som redan flyter runt i samhället.

Begreppet "värde" gör allt jämförbart med allt, men tro, liksom kärlek, är ett möte med det ojämförbara, med någon som inte enbart kvantitativt övergår allt annat. Lyckan är här den lycka som skänks mig.

Bokens grundidéer förvånade mig dock. Även om flera av de recensioner jag läst har innehållit mycket tänkvärda synpunkter på bokens två uppenbara huvudteman – Hägglunds religionskritik och hans argument för det han i amerikansk anda kallar "demokratisk socialism" (då k-ordet inte kan användas) – har jag emellertid inte stött på någon som diskuterat de idéer som dessa huvudteman bottenar i. Så det är vad jag ska försöka göra i den här texten. Men för att komma fram till dessa idéer ska jag börja i Hägglunds kapitalismkritik.

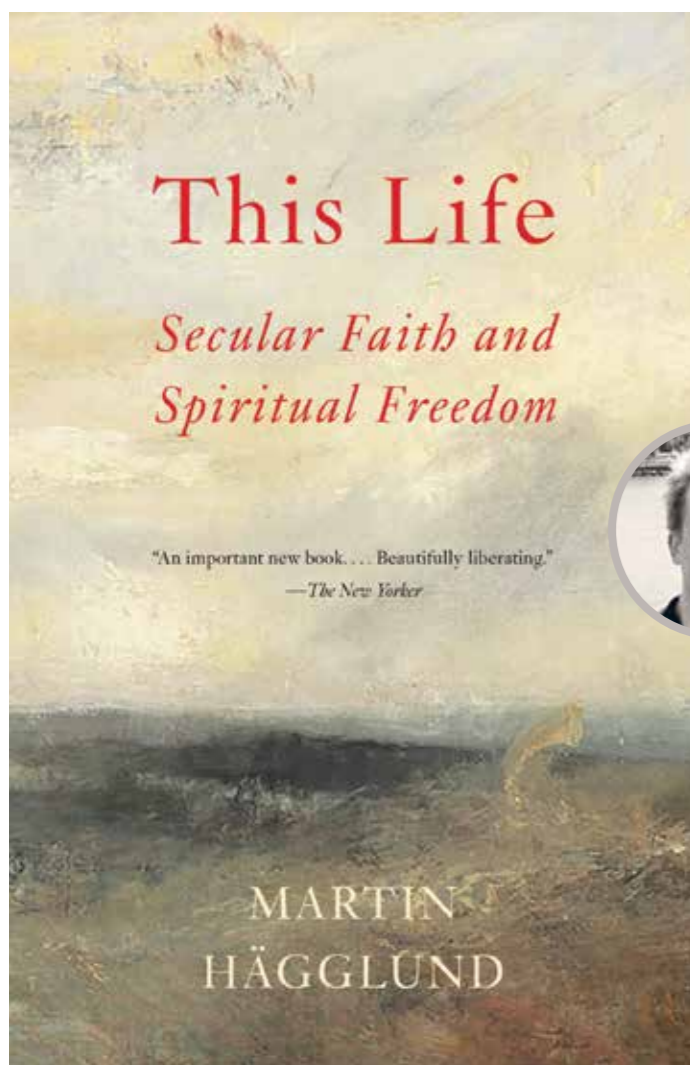
För den är som förtrogen med **Marx Kapitalet**, särskilt den så kallade värdekritiska läsningen (se min artikel i *Ikaros* nr. 4, 2017), är många delar av Hägglunds resonemang välbekanta. Kapitalismen strukturerar vår tid

genom uppdelningen mellan arbetstid och fritid, en "tidsekonomi" utan yttre syfte, då kapitalet endast strävar efter att förmera sig själv i det oändliga. Politiska åtgärder kan visserligen dämpa de värsta konsekvenserna av en sådan livsform, men staten kan inte göra upp med den i grunden utan att samtidigt ställa sig själv i fråga, eftersom staten är beroende av skatteintäkter, alltså av kapitalets förmering. Friheten, vår möjlighet att arbeta för mål vi själva har valt, kräver betydligt mer radikala förändringar.

För den som är förtrogen med *Kapitalet* och värdekritiken är dock Hägglunds resonemang också påfallande olikartat, ja rentav på centrala punkter motsatt Marx'. Medan Marx genom sin analys vill visa att existensen av en allmän ekvivalent – det som gör allt jämförbart med allt annat, det som innesluter allt i en strikt rangordning – är kapitalismens kärna och alltså något historiskt betingat, hävdar Hägglund att begreppet "värde" nödvändigtvis är transhistoriskt. För Hägglund består livet helt enkelt i ett bevarande och förmerande av "värde". Han skriver, uttryckligen riktat mot värdekritikerna (s. 262):

Marx restricts his own use of the term "value" to the capitalist conception of value as the quantity of labor time. Yet Marx explicitly challenges and seeks to transform the capitalist measure of social wealth, which implicitly commits him to a revaluation of value. A measure of wealth analytically presupposes a measure of value

Om vi för ner detta teoretiska resonemang till jorden ser vi enkelt hur konstigt det är. Om en medeltida bonde funderar på vad som ska göras imorgon, om något behöver göras på åkern eller om han ska utföra vissa lagningar på huset, behöver han då verkligen ett "värdemått", som inte bara gör dessa två sysslor jämförbara utan gör alla tänkbara sysslor, ting och tillstånd jämförbara? Om jag sitter på en restaurang och väljer från menyn, behöver jag då verkligen ett värdemått, som inte bara rangordnar alla rätter på menyn utan för upp dem på en rangordning som potentiellt omfattar allt som tänkas kan?

kallar min "praktiska identitet". Allt jag gör är ett svar på frågan "who should I be?": "as a spiritual being, I am acting [...] for the sake of who I take myself to be" (s. 187). Innehållet i denna praktiska identitet varierar förstås från person till person. Hägglund nämner som innehåll i sin egen praktiska identitet framför allt sitt arbete som författare och lärare, därtill vänskap, kärlek och vissa politiska ideal. Andra skulle nämna andra saker i sina. De enda gränserna är de som sätts av det faktum att vi är sociala varelser: det är inte möjligt att betrakta andra människor som fullständigt irrelevanta.

Martin Hägglund. Foto: Alisa Zhulina

Det här sättet att resonera medför dock en hel del konstigheter. Vad innebär exempelvis kärlek? Enligt Hägglund är kärlek att göra något för sin partner. Man gör det eftersom hon annars kan lämna en, eftersom relationen annars skulle riskera att gå under. Det här är avslöjande. För de enda möjligheter Hägglund ser i exempelvis en kram är att man gör det antingen helt för sin egen skull (jag kramar för att jag vill bli kramad) eller för att upprätthålla relationen. Möjligheten att vara drabbad av en annan människa finns inte för Hägglund, möjligheten att krama om henne för att hon är ledsen eller att krama om henne utan några syften eller skäl över huvud taget. Kärlek blir för Hägglund ett val, ett val som dock som sagt inte ska förstås rent intellektualistiskt, utan som en fråga om engagemang och handling. Enligt Hägglund är det med andra ord inte så att jag drabbas av hur underbar någon är och därför vill vara tillsammans med henne, utan det är min vilja att vara tillsammans med henne som gör henne värdefull för mig och därigenom ger henne ett värde.

I kapitalismen finns det förstås ett sådant värde: pengar, enkelt uttryckt. En prislapp kan sättas på vad som helst, och därmed har det blivit jämfört och givits en plats i en allomfattande rangordning. Hägglund vill bara byta ut detta värde mot ett annat, tvådelat värde. För allt som fungerar som medel: hur många tidsenheter fritid det skapar. För allt som är mål: styrkan av mitt personliga engagemang för denna sak. Hägglunds kapitalismkritik blir därför väldigt anorlunda Marx'. Medan Marx vill visa att kapitalismen producerar något som underminerar dess funktionsätt och att kapitalismen därför kommer att gå under vare sig vi vill eller inte, menar Hägglund att problemet med kapitalismen är att den står i konflikt med saker som många människor värdesätter, en kritik som Marx skulle avfärda som idealistisk.

Det var just denna värdefilosofi som förvånade mig, särskilt som jag inte sett någon kommentera den och särskilt som Hägglunds religionskritik och hans argument för det han kallar "demokratisk socialism" botten i denna värdefilosofi. Enligt Hägglund grundar sig allt värde ytterst sett i mina val. Dessa val ska dock inte förstås som inre beslut, utan vad jag väljer att engagera mig i blir först tydligt i mina handlingar. Annorlunda uttryckt är alltså allt jag gör uttryck för det Hägglund

Hugo Strandberg är docent och universitetslärare i filosofi vid Åbo Akademi.

Mot bakgrund av denna värdefilosofi blir Hägglunds religionskritik både självklar och trivial. Centralt i hans kritiska resonemang är frågor om tid och ändlighet, men dessa frågor blir centrala bara om man redan har accepterat tanken att allt meningsfullt bottnar i mina egna val och handlingar. Men den troende tänker ju inte så. Tvärtom: religiös tro, liksom kärlek, är upplevelsen av ett drabbande tilltal, av att någon som inte är jag skakar om mig i grunden. Vad än jag gör är då ett svar på detta tilltal, inte det som kommer först. Begreppet "värde" gör allt jämförbart med allt, men tro, liksom kärlek, är ett möte med det ojämförbara, med någon som inte enbart kvantitativt övergår allt annat. Lyckan är här den lycka som skänks mig.

Hur ska man i ljuset av detta förstå bokens popularitet? Jag har svårt att tro annat än att det är bokens budskap, ytligt betraktat, som tilltalar många människor. Resonemanget som leder fram till slutsatsen blir då mindre viktigt. Men frågan är om boken i själva verket inte skulle kunna få många att omvärdera denna slutsats, om de uppmärksammade de konstigheter som leder fram till den.

Ett utsatt djur

